

MALL FÖR MINISTERRÅDENS SAMARBETSPROGRAM

Nordiskt samarbetsprogram för MR-FJLS 2025 – 2030

Utkast januari 2024

Innehåll

1.	Förord.....	3
2.	Inledning.....	3
3.	Politiska prioriteringar	3
3.1	Mål 1.....	7
3.2	Mål 2.....	8
3.3	Mål 3.....	9
4.	Samarbetsprogrammets utvärdering.....	10

1. Förord

2. Inledning

Samarbetsprogrammet för MR-FJLS beskriver politiska prioriteringar och målsättningar för perioden 2025–2030.

Det nordiska samarbetet inom MR-FJLS omfattar sektorerna fiske och akvakultur, jordbruk, livsmedel, och skogsbruk samt rennäring. Ofta sammanfattas detta som den nordiska bioekonomin, ett begrepp som inbegriper ekonomin och samhällsutvecklingen baserad på biologiska resurser. Bioekonomin är av stor vikt i samtliga nordiska länder och har en avgörande roll för de rurala områdena samt för att skapa välmående och motståndskraftiga samhällen med konkurrenskraftiga företag.

Sektorerna inom MR-FJLS har satts under press av globala händelser som klimatförändringar, covid-pandemin, instabila leveranskedjor och nu senast av de geopolitiska utmaningar som bland annat orsakats av det ryska angreppet på Ukraina. De nordiska länderna behöver samarbeta för att hitta framtida lösningar för den gröna omställningen av jordbruket, skogsbruket, fisket, akvakulturen, och livsmedelssektorerna. Tillsammans ska länderna också hitta en balanserad samexistens mellan resursanvändning, natur och andra intressen på landarealer och i havsområden. Det finns ett behov av regional samverkan med involvering av forskningsvärlden och företagen. För perioden 2025–2030 kommer tre mål vara vägledande för det nordiska samarbetet: 1) Stärkt grön omställning, 2) Ökad konkurrenskraft, och 3) Stärkt motståndskraft.

Nordiska rådet, civilsamhället och övriga relevanta aktörer har involverats i framtagandet av samarbetsprogrammet. Nordiska rådet och Nordic Civ, det nordiska civilsamhällesnätverket, bidrog i september 2023 med inspel till politiska prioriteringar för 2025–2030. Dessa togs med i beredningsprocessen för det första utkastet och delades med samtliga aktörer inom MR-FJLS. En ytterligare konsultationsprocess hölls i oktober 2023 med representanter för privata sektorn och civilsamhället som nominerats av medlemsländerna som relevanta för FJLS politikområde.

Samarbetsprogrammet är det styrande dokumentet för verksamheten under ministerrådet för MR -FJLS. Samarbetsprogrammet godkändes av MR-FJLS den [datum] och gäller fram till den 31 december 2030.

Samarbetsprogrammet utgår från det uppdrag Nordiska ministerrådet har att bidra till att förverkliga visionen om att till år 2030 göra Norden till världens mest hållbara och integrerade region. Nordiska ministerrådets samtliga ministerråd arbetar för uppnåendet av visionen genom de tre strategiska prioriteringarna.

3. Politiska prioriteringar

FJLS politikområde – kort översikt

Arbetet med hållbara livsmedelssystem och trygg livsmedelsförsörjning av hälsosam mat är centralt för alla de nordiska länderna. Den mesta jordbruksmarken i Norden används för att odla gräs till foder, spannmål, och andra jordbruksgrödor. De nordiska länderna har i årtionden samarbetat om genetiska resurser i jord- och skogsbruket och har med etableringen av NordGen (Nordiskt Genresurscenter) valt en

gemensam strategi för förvaltning av Nordens genetiska resurser. Rennäring förekommer i Finland, Norge och Sverige och mellan Sverige och Norge är dessutom renskötsel i delar gränsöverskridande. Mjolk och köttproduktionen är viktig i samtliga länder med Danmark i särställning med sin stora grisproduktion. Fiske och akvakultur är, i omfång och fångst, av störst vikt för Norge, Danmark, Island, Färöarna och Grönland; medan Finland och Sverige är de största producenterna av virke och andra skogsprodukter från det nordiska skogsbruket. Sektorerna inom FJLS politikområde har genomgått – och genomgår - kontinuerliga omställningar och effektiviseringar, inte minst för att säkra fortsatt ekonomisk lönsamhet under föränderliga förhållanden.

Möjligheter och lösningar på utmaningar för politikområdet FJLS 2025–2030

Huvudsakliga prioriteringar som ses för politikområdet FJLS de kommande åren är följande: att främja en fortsatt grön omställning till hållbara livsmedelssystem som inbegriper hälsosam, hållbar och motståndskraftig livsmedelsförsörjning till en ökande nordisk befolkning, en hälsofrämjande, trygg och hållbar kosthållning, robusta raser och avelsmaterial, god djurvälstånd och god djur- och växthälsa. En grundförutsättning för detta är att öka konkurrenskraften inom FJLS produktionskedjor genom kunskapsbaserad och hållbar förvaltning och brukande av resurser samt produktion och förädling av förnybara råvaror. Nationell och regional motståndskraft inom FJLS sektorer behöver stärkas för att därigenom bidra till tryggad livsmedelsförsörjning.

Nordiska samarbeten behövs för att finna lösningar och nödvändiga avvägningar för att uppfylla dessa prioriterade mål. Livsmedelssäkerheten i Norden är generellt god men extremväder, sårbarhet i försörjningskedjor, föroreningar och spridandet av främmande och potentiellt skadliga arter är exempel på framtida möjliga utmaningar. Ökad konkurrenskraft för de biobaserade näringarna är en förutsättning för stärkt livsmedelsförsörjning men kan samtidigt påverkas av åtaganden om att minska utsläppen, värna biodiversiteten och öka hållbarheten i förvaltandet av naturresurser. Den gröna omställningen kan också utmana produktionsmål inom jordbruk, skogsbruk, fiske, akvakultur och rennäring, bland annat genom att frågor kring arealanvändning kan uppstå när områden på land och hav skall nyttjas till ständigt fler ändamål. Detta skapar större konkurrens om arealerna.

Nya idéer, innovationer och resurser till projekt med större genomslagskraft kan bidra till lösningar som både främjar konkurrenskraftig produktion och andra samhällsnyttor samtidigt som miljö- och klimatmål kan nås. Många av lösningarna är tvärsektorier och gränsöverskridande, vilket gör att planläggning av insatser påverkas av skilda agendor och målsättningar. Det är därför av stor vikt att bibehålla den politiska samstämmigheten för arbetet mot de globala målen, särskilt då det kvarstår allvarliga utmaningar att nå målen som satts inför 2030.

Statministerdeklarationen för en hållbar havsekonomi och grön omställning visar på den genomslagskraft som politisk samstämmighet kan ge till det nordiska samarbetet. Deklarationens målsättningar inbegriper gemensamma forskningssatsningar, ökat kunskapsutbyte och stärkt nordiskt deltagande i internationella initiativ och samarbetsprocesser för hållbar havsförvaltning. Dessa målsättningar har konkretiserats genom ett antal initiativ på havsområdet och kommer vara vägledande också för MR-FJLS samarbetsprogram 2025–2030.

Det är tydligt att behoven inom politikområdet FJLS är flerfaldiga och vida överstigande de resurser som finns tillgängliga för nationella såväl som gemensamma nordiska sektorsinsatser. Regional samverkan ger därför god mening för att maximera nyttan av nationella insatser också i ett större nordiskt perspektiv

samt öka förutsättningarna för synergier och utbyten på regionalt plan. Ett ökat samarbete mellan myndigheter och experter från de nordiska länderna främjar erfarenhetsdelning, innovation och gemensamma forskningsinsatser för ökad nordisk nytta. Samverkan mellan olika ministerråd och samnordiska institutioner möjliggör gemensamma insatser på tvärs av politikområden med god förankring i samnordisk forskning och innovationsverksamhet. Etablerade nätverk och samarbetsstrukturer inom FJLS kan nyttjas för uppdrag som bygger beredskap och kapacitet för de utmaningar som politikområdet står inför. Det nordiska samarbetet ger också möjligheter för de nordiska länderna att tala med gemensam röst i internationella sammanhang där det ger mening att lyfta gemensamma nordiska perspektiv på globala frågor.

En slutlig dimension som bidrar med både utmaningar och möjligheter för FJLS politikområde är den ökande digitaliseringen, tillsammans med utvecklingen inom området artificiell intelligens (AI). Detta kommer analyseras vidare inom det nordiska samarbetet med målsättning att bland annat uppnå mer effektiv livsmedelsanalys och testning, ökad konsumentinformation och bättre informationsdelning som stärker den gemensamma beredskapen för zoonoser och epizootier i de nordiska bioekonomikedjorna, såväl som registrering och kartläggning av de mångsidiga intressena för fisket, akvakulturen, skogsbruket och jordbruket. De utmaningar som kan uppstå vid digitalisering kan med fördel analyseras gemensamt av myndigheter i länderna för att ge underlag till samlade nordiska insatser för beredskap kring cybersäkerhet och andra digitala hotbilder som delas inom politikområdet. En ökad digitalisering är likaledes viktig för optimering av produktionen inom de gröna och blå sektorerna, med reducerat resurstapp, reducerat bruk av exempelvis pesticider och antibiotika, ökad kompetensutveckling och stärkt kunskap.

Den gröna omställningen

Hållbar förvaltning och brukande av naturresurser blir alltmer komplex och kunskapen bör därför ökas för att stärka klimatanpassning och begränsa klimat- och miljöpåverkan, samt säkra konkurrenskraftig produktion för en ökande nordisk befolkning såväl som främja välfärd och biodiversitet. Behovet av ökade gemensamma insatser inom forskning, innovation och kompetensutveckling är därför stort, med god potential för nordiskt mervärde. Hållbara livsmedelssystem och värdekedjor inom FJLS politikområde kräver konkurrenskraftig produktion, tillgång till förnybara energiresurser och hållbar förvaltning av biologisk mångfald. Samtidigt måste livsmedelssäkerheten bibehållas på samma höga nivå som tidigare med fler lösningar och innovationer för hållbar och hälsosam konsumtion. Hållbar och hälsosam konsumtion kräver lösningar och innovationer som bygger framtidens råvaru- och förädlingskedjor för ökad motstånds- och konkurrenskraft, samtidigt som risker för systemens negativa klimat- och miljöpåverkan kan begränsas.

En hållbar livsmedelsproduktion är beroende av en fortsatt god djur-, fisk- och växthälsa i Norden som ger förutsättningar för god djurvälstånd, lågt nyttjande av medicin och bekämpningsmedel, och säkrare mat. Dessa områden ses också som sammanhängande med miljö och hälsa genom "One Health" perspektivet. En hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion förutsätter livsmedelssäkerhet och hälsosam mat med näringsinnehåll i enlighet med de forskningsrön som sammanställts i de nordiska näringsrekommendationerna och utifrån vilka livsmedel vi har goda naturgivna och kulturella förutsättningar att producera i Norden. Den kräver även att vi minskar matsvinnet, stärker ett effektivt resursutnyttjande från jord och hav till bord, samt bygger bättre matmiljöer. Produktion av nya gröna och marina proteiner och sidoströmmar i bioekonomin ger möjligheter till ökad lokal produktion av foder såväl som av livsmedel, men ställer fler krav på livsmedelssäkerhet och analyskapacitet där det nordiska

samarbetet har en etablerad struktur och lång erfarenhet av gemensamma insatser. En hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion sätter också biologisk och genetisk mångfald, resurser och genetisk expertis i ökat fokus. Genom NordGen har det nordiska samarbetet en unik möjlighet att stödja hållbar konsumtion och produktion genom utveckling av hälsosamma och mer motståndskraftiga grödor som exempelvis kan möta ett förändrat klimat. NordGen bidrar även med bevarande och stimulering av användandet av olika mindre kommersiellt drivna husdjursraser med varierande egenskaper som är långsiktigt hållbara och efterfrågade för att säkerställa framtida tillgång på lämpligt avelsmaterial.

Den gröna omställningen nödvändiggör en minskad användning av fossila resurser vilket medför ökade behov av alternativa och förnybara energiresurser såsom bioenergi, vindkraft och solkraft. Bygg- och anläggningslösningar baserade på stål, aluminium och betong kräver betydande användning av fossil energi. Det innebär att de nordiska bioindustrierna, kanske framför allt skogsbruket, men även avfall från livsmedelsproduktion, måste ingå i energiförsörjningen på ett annat sätt än tidigare och att byggnader och konstruktioner i större utsträckning bör använda gröna, träbaserade produkter. Det finns en god tradition av forsknings- och kunskapsamarbete mellan de nordiska länderna inom området skogsbruk och träbearbetning.

Den ökade konkurrenskraften

Den gröna omställningen bör ses som en möjlighet för FJLS politikområden för att bidra till ekonomiskt värdeskapande i form av produktion av produkter och tjänster från FJLS sektorerna som även främjar klimatomställningen och kan stärka biodiversiteten. Ökad konkurrenskraft och lönsam produktion inom skogsbrukets, jordbrukets, fiskets och akvakulturens värdekedjor ger viktiga ekonomiska förutsättningar för att stärka denna omställning. Även nordisk satsning på matkultur och gastronomi, såsom Ny Nordisk Mat visat, bidrar till ett ökat intresse och kännedom om nordisk matkultur såväl som ökar värdeskapandet och konkurrenskraften i de nordiska länderna.

Innovativa lösningar, med ekonomisk, social, och miljömässig hållbarhet i fokus, bör sökas i nära samarbete med aktörer från näringsliv, myndigheter, civilsamhälle och forskning för att stärka konkurrenskraften för skogsbrukets, jordbrukets, fiskets och akvakulturens värdekedjor. Nytt värdeskapande kan utvecklas genom att FJLS värdekedjor möter framtida behov av produkter och tjänster. Samtidigt ställer hållbarhetskriterier nya krav på efterlevnad och rapportering för företagen. Tillgång till relevant och högkvalitativ statistik och data kan vara ett sätt att öka konkurrenskraft inom såväl nationella som internationella marknader.

Brist på arbetskraft med rätt utbildning och få nyetableringar inom FJLS sektorerna är en utmaning inom jordbruksproduktionen, fiskerinäringen och akvakulturen såväl som inom övriga delar av livsmedelskedjan. Sektorernas beroende av utländsk arbetskraft kan med tiden medföra en risk för både kunskapsstapp och sårbarhet. Veterinärbristen, som redan är akut i ett flertal nordiska länder och som fortsatt förväntas vara en utmaning på medellång och längre sikt, försvårar för djurhållning och djurvälstånd. Att utveckla karriärmöjligheter, stärka status och inkomstmöjligheter, motverka eventuella gränshinder och att främja ungas roll i livsmedelssystemen är gemensamma politiska prioriteringar för att stärka konkurrenskraften och den sociala hållbarheten inom FJLS sektorerna i Norden.

Den stärkta motståndskraften

De senaste åren av krig och ökad geopolitisk oro, extremväder tillsammans med förväntade följder av klimatförändringarna och förändrade förutsättningar i ekosystemen, samt covid-19-pandemins effekt på

samhället visar hur yttre såväl som inre händelser och ibland samverkande kriser påverkar Norden. En fortsatt utveckling av bioekonomin bedöms kunna minska sårbarheten och stärka försörjningsförmågan genom en stärkt nordisk produktionsförmåga av biobaserade varor som en del av beredskapsarbetet.

I kölvattnet av klimatförändringarna så krävs ökad och delad kunskap om hur bioekonomin påverkas. Extremväder, förlust av biologisk mångfald och föroreningar riskerar att fortsatt hota produktionsresurser globalt såväl som i Norden, med konsekvenser som är kostsamma och ofta oförutsägbara. Kriget i Ukraina, med höga energi- och konstgödselpriser som följd, och covid-19-pandemins påverkan på produktionsförutsättningar, samhällsstrukturer och människors hälsa, visar ytterligare på vikten av att stärka beredskapen i regionen. Att bygga social, ekonomisk och miljömässig motståndskraft inför pågående och kommande kriser, dvs att framtidssäkra produktionsresurserna och livsmedelsförsörjningen för vad som ofta benämns som polykriser, kommer vara en del av beredskapsarbetet på nationellt plan där regional samverkan kan bidra till arbetet. Pandemins synliggörande av svagheter i tider av motgång kan nyttjas för värdefulla lärdomar i detta arbete.

Det nordiska samarbetet kan stärka de nationella beredskapsprocesserna genom erfarenhetsutbyte, nätverk, gemensamma insatser och planer. Då klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald och andra kriser även påverkar vårt närområde behöver kunskap och beredskapsfrågor vad gäller försörjning och klimatanpassning inom FJLS sektorerna delas även med grannländerna. Nordens samverkan internationellt i globala processer och initiativ bidrar ytterligare till regionens beredskap och motståndskraft (resiliens) mot pågående och kommande kriser.

Övergripande perspektiv

De politiska prioriteringarna för MR-FJLS arbete syftar till att stärka Nordens Vision 2030 och de tre strategiska prioriteringarna om: om "ett grönt Norden", "ett konkurrenskraftigt Norden" och "ett socialt hållbart Norden". De tvärgående perspektiven om barn och unga, jämställdhet och hållbar utveckling, kommer aktivt tas tillvara inom arbetet med samtliga mål och delmål. Dessa kommer att utvecklas vidare i MR-FJLS arbetsplaner för perioderna 2025–2027 samt 2028–2030.

Nordiska ministerrådet för MR-FJLS har fattat beslut om mål och delmål för arbetet i perioden 2025–2030. De politiska prioriteringarna är styrande för verksamheten på politikområdet i det nordiska samarbetet. Det innebär att man utgående från dessa mål ska bygga upp insatser vars aktiviteter, resultat och effekter skapar den önskade förändringen.

3.1 Mål 1

Mål 1: Stärkt grön omställning inom FJLS sektorer

Detta mål bidrar främst till den strategiska prioriteringen om "ett grönt Norden" genom ökad kunskap om hur den gröna omställningen kan uppnås inom FJLS sektorer. Målet bidrar även till den strategiska prioriteringen om "ett konkurrenskraftigt Norden" då effektivt och hållbart brukande samt energianvändning förväntas stärka konkurrenskraften inom primärproduktion och förädlingskedjor. Slutligen så bidrar en hälsosam och mer hållbar livsmedelskonsumtion även till den strategiska prioriteringen om "ett socialt hållbart Norden" genom främjad sund livsstil och förbättrad folkhälsa.

- **Delmål 1.1.: Hållbar förvaltning av naturresurser**
Stöd till nordiskt samarbete och främjad dialog mellan nordiska aktörer för hållbara lösningar inom FJLS sektorer som bygger balanserad samexistens mellan resursanvändning, natur och andra intressen på landarealer och i havsområden. Ökad och vidareutvecklad kunskap om hållbar och integrerad förvaltning och hållbart brukande av genetiska resurser, landbaserade och marina resurser, och den biologiska mångfalden i Norden. Främjad utveckling av genetiskt olika grödor, växter, husdjur och fiskproduktion som är anpassade till klimatförändringar och bidrar till en hållbar livsmedelsproduktion.
- **Delmål 1.2.: Klimatanpassning och minskad miljö- och klimatpåverkan inom FJLS sektorer**
Stöd till politikutveckling för att anpassa bioekonomin till klimatförändringarna samt begränsa miljö- och klimatpåverkan och främja en resurseffektiv cirkulär ekonomi genom hela den biobaserade ekonomikedjan. Samarbete för gemensamma nordiska utmaningar kopplat till klimatanpassning, arealkonflikter, förlust av biologisk mångfald, och föroreningar.
- **Delmål 1.3.: Hållbar och effektiv energianvändning inom livsmedelssystemen**
Stöd till initiativ för möjligheter till hållbar och effektiv energianvändning - inklusive genom bi- och restprodukter från utnyttjandet av biomassan - inom de nordiska livsmedelssystemen. Främjande av erfarenhetsutbyte som möjliggör identifikation av synergier och cirkulära lösningar mellan producerande sektorer, bidrar till lösningar för samexistens, nätverksbyggande och gemensamma satsningar för innovativa energilösningar.
- **Delmål 1.4.: Hälsosam och hållbar livsmedelskonsumtion i Norden**
Stöd till gemensamma nordiska initiativ för hälsosam livsmedelskonsumtion och matmiljöer som främjar hälsosam och hållbar kosthållning och minskat matsvinn genom hela värdekedjan. Samarbete för högkvalitativ konsumentinformation som inkluderar kunskapsunderlaget från de Nordiska näringsrekommendationerna, framsidesmärkning och annan livsmedelsmärkning. Initiativ för att upprätthålla livsmedelssäkerheten genom riskanalyser och för att säkerställa att kostnadseffektiva och kunskapsbaserade analysmetoder finns tillgängliga, till exempel när råvaror med högre andel gröna proteiner och biprodukter införs i både foder och livsmedel.

3.2 Mål 2

Mål 2: Ökad konkurrenskraft genom hållbar förvaltning och brukande av resurser

Detta mål bidrar till samtliga tre strategiska prioriteringar; "ett grönt Norden" då fokus är på hållbart företagande och cirkulära lösningar i linje med den gröna omställningen, "ett konkurrenskraftigt Norden" med initiativ som syftar just till att öka konkurrenskraften för FJLS sektorerna i Norden, samt till "ett socialt hållbart Norden" genom delmålet som främjar arbetskraft och stärkta karriärmöjligheter inom FJLS sektorerna.

- **Delmål 2.1.: Offentlig-privat samverkan för innovation och konkurrenskraft**
Stöd till att nordiska fora och mötesplatser etableras för myndigheter, akademien, civilsamhället och företag aktiva inom FJLS politikområde. Samverkan söks för innovation, kunskapsbyggande och pilotsatsningar för hållbara cirkulära lösningar och nya biobaserade produkter från FJLS värdekedjor som bygger konkurrenskraft och ekonomiskt mervärde.

- **Delmål 2.2.: Statistik och data för hållbar företagsutveckling inom den nordiska bioekonomin**
Stöd till att utveckla den nordiska statistikbasen för tillhandahållande av relevant information för näringsliv, myndigheter och forskning inom FJLS politikområde. Samverkan söks med andra ministerråd som fokuserar på gränshinder, arbetskraft, digitalisering, utbildning, kompetensutveckling och tillväxt, för framtagande av högkvalitativ statistik och tvärssektoriell data som främjar ekonomiskt värdeskapande och stärker hållbarhet och konkurrenskraft.
- **Delmål 2.3.: Karriärmöjligheter och ökad arbetskraft inom FJLS sektorerna**
Stöd till initiativ som motverkar strukturella hinder, bidrar till jämställdhet och som ökar förutsättningarna för en yngre och mer diversifierad arbetskraft. Dessa initiativ kan även bidra till regional utveckling, öka karriärmöjligheterna inom FJLS, stärka den sociala hållbarheten, öka konkurrenskraften samt stärka motståndskraften i livsmedelsförsörjningen. Samarbete främjas mellan utbildningar och kompetensutveckling i Norden och mellan företag och utbildningar.

3.3 Mål 3

Mål 3: Stärkt motståndskraft/ resiliens inom FJLS sektorer

Att gemensamt bygga motståndskraftiga system och strukturer inom FJLS sektorerna ger stor mening i det nordiska samarbetet och förväntas bidra positivt till samtliga tre strategiska prioriteringar; "ett grönt Norden", "ett konkurrenskraftigt Norden" samt "ett socialt hållbart Norden".

- **Delmål 3.1.: Nordiskt samarbete för stärkt motståndskraft (resiliens)**
Arbetet med ökad resiliens och beredskap som inletts i MR-FJLS följs upp genom ökad kunskap, dialog och samsyn om det nordiska samarbetets roll och mervärde för att stärka regional motståndskraft. Gemensamma insatser och samverkan inleds för en motståndskraftig nordisk bioekonomi som kan inbegripa livsmedels- foder- och dricksvattenförsörjning, veterinärsamarbete, One Health, bioenergi, genetiska resurser, restaurering av ekosystem, såväl som gemensamma strategier för kritiska insatsvaror och arbetskraft. Stöd ges till att skapa strukturer, nätverk och samarbeten mellan olika samhällsaktörer som möjliggör förenklad kommunikation, informationsdelning och kompetensutveckling mellan de nordiska länderna.
- **Delmål 3.2.: Ökat strategiskt samarbete i närområdet**
Stöd till initiativ inom Östersjöområdet med de baltiska länderna och med den arktiska regionen för att stärka den gemensamma motståndskraften för kriser i närområdet. Samarbete stärks med grannländer i väst för att möta följder av klimatförändringar såväl som förändrad geopolitisk verklighet och påföljande kriser. Stöd till gemensamma insatser med aktörer i närområdet utifrån analys och prioriteringar gjorda för delmål 3.1. (se ovan).
- **Delmål 3.3.: Stärkt internationellt samarbete**
Nordens inspel stärks i det internationella samarbetet för Agenda 2030 och för de globala målen (SDGs) av särskild relevans för FJLS politikområde. Internationell samverkan ökas för bättre motståndskraft kring globala utmaningar som bygger nätverk och gränsöverskridande

kapacitet för beredskap, dialog och erfarenhetsutbyte. Stöd till gemensamma nordiska bidrag till globala policyprocesser och inom internationella fora.

4. Samarbetsprogrammets utvärdering

Samarbetsprogrammet gäller i perioden 2025–2030, men perioden delas upp med treåriga arbetsplaner i perioden 2025–2027 och 2028–2030.

Det genomförs en utvärdering i mitten av perioden, baserat på vilket ministerrådet kan välja att göra justeringar i samarbetsprogrammen samt får input till hur arbetsplanen för den sista perioden bör utformas.

Därutöver sker en löpande utvärdering efter bedömning av generalsekreterare och ministerrådet.